

Wij behoeven ter verklaring hiervan er niet op te wijzen, dat E. Voto vóór de Encyclopaedie verscheen, of ook dat E. Voto ontstaan is uit weekblad artikelen, terwijl de Encyclopaedie aus einem Guss werd geschreven, om daardoor de onderstelling te suggereren, dat Kuyper later en bij nadere bezinning van gedachte veranderd is.

Kuyper is inderdaad niet veranderd.

Maar meer dan bij een man als Bavinck b.v. moet men bij Kuyper steeds scherp letten op het verband.

Hij handelt hier over den 25sten Zondag, waar staat, dat de Heilige Geest het geloof in onze harten werkt door de verkondiging van het heilig Evangelie en het sterkt door het gebruiken van de Sacramenten.

Nu betoogt hij tegenover Rome, dat niet het genademiddel als zoodanig, losgedacht van de werking des Heiligen Geestes, het geloof werkt.

En dan neemt hij hier de werking des Geestes ruim: en als wedergeboorte en als inwendige verlichting en als uitwendige verlichting door de Schrift.

Welnu, wordt dat alles aan de Schrift onttrokken, dan is zij een dood boek.

Maar hij zegt niet, dat al deze werkingen aan de Schrift ooit worden onttrokken.

Dat leert hij op andere plaatsen juist anders.

Zeker, de Schrift gaat niet bij ieder gepaard met wedergeboorte en inwendige verlichting.

Maar de aktie der uitwendige verlichting is uit de Schrift niet te elimineren (verwijderen).

Dat werk des Geestes is „steeds present“.

Van een verlichting der geestelijke realiteiten, van een verlichting van de Schrift zelf door den Geest, gelijk Dr. Geelkerken die aanneemt, weet noch Kuyper noch Bavinck noch eenig Gereformeerd theoloog iets.

Een voorstelling als deze: de Schrift is op zichzelf donker en dood, maar als het zielsorg en de geestelijke realiteiten verlicht worden, dan wordt het levende Woord van God, zal men bij al onze Gereformeerde theologen tevergeefs zoeken.

Of Dr. Geelkerken door onvoldoende bestudeering van Kuyper tot zijn opvatting gekomen is, kan niet met zekerheid gezegd, maar er zijn enkele dingen, welke in deze richting wijzen.

Maar er is nog een ander citaat.

We willen dit meer in den breedte geven.

Dan verklaart het zichzelf en heeft het bijzonder weinig uitval van noode.

In hetzelfde deel van E. Voto, bl. 421 tot 423 zegt Kuyper (de spatieeringen zijn van ons):

Wanneer we dus van de Heilige Schrift als Woord Gods spreken, is hiermee niet het gansche Woord Gods bedoeld. B.v. niet het Woord Gods waardoor Hij de wereld schiep, of den stormwind doet bedaren, of het ijs smelt, of u den zegen bij uw brood geeft, of u ook wederhaart, daar alle deze werkingen uit de Heilige Schrift, als zoodanig, en zonder meer, niet voortvloeien.

Noen, als we van de Heilige Schrift als Woord Gods spreken, bedoelen we één bepaald Woord Gods, en wel dat Woord Gods, waardoor Hij zijn genade of zijn Evangelie heeft geopenbaard met al de kennis, die voor het recht verstand van dat Evangelie of inzicht in die genadebedeeling noodzakelijk is. Vandaar ons sterk protest tegen het voorgeven, als zou er wel in de Heilige Schrift een Woord Gods, maar niet de Heilige Schrift zelve als Woord Gods zijn. Dit is onzin. Want wel ziet ieder bij den eersten oogopslag, dat er op onderscheidene plaatsen in de Heilige Schrift uitspraken, woorden, betuigingen en beloften Gods voorkomen, en dat daarnaast allerlei verhalen van gebeurde zaken en soms zeer boze betuigingen en verklaringen van menschen of Satan staan; en erkennen we dus ten volle, dat er in de Heilige Schrift een menigte verzen en soms heel kapitelen staan, waarin geen opzettelijke woorden Gods voorkomen. Maar dit heeft niets te maken met onze belijdenis dat de Heilige Schrift gelijk Gods Woord is. Deze belijdenis toch houdt in, dat God Almachtig het Woord zijner genade in een Heilige Schrifttuur aan zijn kerk heeft geschonken; en dat Hij, om hiermee zijn kerk te voorzien, een kunstig in elkander geweven boek aan zijn volk heeft geschonken, hetwelk onder het vernemen van allerlei feiten, verhalen en gebeurtenissen, en onder het mededeelen van allerlei uitspraken Gods en uitspraken des menschen, één zoodanig geheel oplevert, dat juist al zulke licht en al zulke schaduw bevat, als wij behoeven, om dit ééne machtige Woord van zijn genade te verstaan. Al blijft dus wat de mensch sprak een woord des menschen, en al wat Satan sprak, een woord van Satan, toch strekt dit alles, om bij tegenstelling en als in schaduw, ons het ééne Woord van Gods genade in zijn rijkdom, in zijn tegenstelling en in zijn werking op ons hart te leeren verstaan. En overmits nu die geheele Schrift als de Heilige Schrifttuur ons van Godwege geschonken is, als drager, instrument en geleidraad, om dat volle, rijke, machtige Woord van Gods genade in de kerk en tot onze zielen te doen doordringen, daarom mogen we niet afdalen, van de gelijkenis, dat deze Heilige Schrift zelve, en als zoodanig, Gods Woord is. Een uitdrukking, die dan nog sterker aangehouden wordt door de goddelijke ingeving der Heilige Schrift, overmits deze goddelijke ingeving, ook zelfs waar het woorden van Satan of van den mensch geldt, ons den waarborg biedt, dat metterdaad alzo de uitspraak van Satan of van den mensch was.

Vat men nu aldus de Heilige Schrift, dan voelt men levens in hoeverre de uitdrukkingen, die we atraks

over het „levende en eeuwigblijvende“ Woord Gods vonden, wel en in hoeverre ze niet op de Heilige Schrift toepasselijk zijn. Wanneer de apostel Petrus in 1 Petr. 1:25 zegt: „Het gras is verdord en zijn bloem is afgevallen, maar het Woord des Heeren blijft in eeuwigheid, en dit is het Woord dat onder u verkondigd is“, dan bedoelde hij hiermee de prediking van het vervulde Evangelie, die destijds in het Nieuwe Testament nog niet haar schriftuurlijke vorm ontvangen had, maar nog pas bezig was dien te krijgen; terwijl voor ons die schriftuurlijke vorm in het Nieuwe Testament reeds gegeven is. Juist hieruit echter blijkt, dat hetgeen geloof wekt, wederbaar, levend en eeuwig blijvend is, niet is het boek der Schrifttuur als zoodanig, maar wel het Woord van almachtige genade, dat het tot onze wetenschap en te onzer kennis brengt. Wie de Heilige Schrift, als ze op zijn tafel ligt, ook maar één oogenblik zich los denkt van den levenden God, voor dien hield ze op Gods Woord te zijn. Voor een iegelijk daarentegen, die als hij de Heilige Schrift openstaat, deze in rechtstreeks verband met den levenden God weet, zoodat het niet Mozes of Jesaja, niet Petrus of Paulus, maar God zelf is, die hem deze verhalen verhaalt, deze zielsbevindingen mededeelt en deze beloften en openbaringen brengt, voor dien leeft die Schrift, voor dien tintelt ze van heerlijken glans, dien is ze een lamp voor zijn voet en een licht op zijn pad.

Men lette er hierbij op:

1o. dat volgens Kuyper, de Schrift wel niet het gansche Woord Gods is (want dit laatste heeft ruimer beteekenis), maar dat wel de gansche Schrift het Woord Gods is.

2o. dat voor hem, die de Heilige Schrift, gelijk ze op zijn tafel ligt, ook maar één oogenblik losdenkt van den levenden God, zij, volgens Kuyper, ophoudt Gods Woord te zijn. Men mag en men kan dus de Schrift niet losdenken van de werking des Geestes. Anders is zij de Schrift niet meer.

Als men dit nu vasthoudt, begrijpt men ook wat Kuyper bedoelt met de passage, welke hij onmiddellijk aan dit citaat laat voorafgaan:

„Vandaar dan ook, dat we reeds vroeger schreven, dat de Heilige Schrift op zich zelf dood is, hiermede bedoelende het boek als boek, waar dat levende Woord Gods doorheen ruischt, hetwelk door den Heiligen Geest levend aan onze harten wordt gemaakt. Hierop moet nadruk worden gelegd tegenover het beweren van sommige Lutherschen, alsof in de Heilige Schrift als boek zekere magische kracht besloten was, die als zoodanig, ook zonder de inwerking van den Heiligen Geest, reeds zijn werking deed. Dit nu is niet alzo. Het boek als boek is een verzameling papier met letters. Wat daarin kracht bezit is alleen het Woord Gods, dat er doorheen ruischt, en dit Woord Gods wordt voor ons allen kennelijk door de verlichtende en verkerende werking van den Heiligen Geest.“

Het is met deze passage, dat Dr. Geelkerken, zonder haar te citeeren, zich tegen een aanval, door Dr. C. Bouma van Zwolle op hem gedaan, schijnt te willen dekken.

Maar dit gaat niet op.

Immers richt Kuyper zich hier tegen sommige Lutherschen, Dr. G. echter tegen Gereformeerden. Wie dat uit het oog verliest, moet wel dolen. Luther trachtte in zijn tweede periode de Wederdoopers, die de werking des Geestes buiten het Woord om, het zgn. lumen internum of inwendige licht, te bestrijden, door eenzijdig te accentueeren de werking van het Woord buiten de aktie van den Heiligen Geest om. Sommige van zijn aanhangers gingen nog verder en schreven aan de Schrift, afgedacht van de werking des Geestes, een soort tooverkracht toe. Als deze Lutherschen dus spreken van de Schrift, dan bedoelen zij daarmede de Schrift zonder de concomitante werking des Geestes. Maar dat is de Gereformeerde opvatting nooit geweest en is ze nog niet. Voor de Gereformeerden is de Schrift nooit los te weken van de werking des Geestes, die immers altijd present in en bij haar is. De Schrift is derhalve naar de opvatting dier Lutherschen gansch iets anders dan naar Gereformeerde opvatting. Dat maakt het groote verschil uit. Die onderscheiding ontging Dr. G. blijkbaar.

En nu betoogt Dr. Kuyper: wanneer gij, Lutherschen, de werking des Geestes aan de Schrift onttrekt, dan houdt gij slechts een boek, een verzameling met papier en letters over. En zoo'n boek is dood. Hij had zich nog scherper kunnen uitdrukken. Hij had kunnen zeggen: dan houdt gij niet eens een boek, doch slechts den vorm van een boek over. Want een verzameling papier en letters is nog geen boek. Wat een boek tot boek maakt is de inhoud. Het wezen van een boek is dit, dat de geest van den auteur er zich in uitsprekt.

Maar, gelijk we reeds zagen neemt Kuyper dit standpunt in: wie de Schrift één oogenblik losdenkt van den levenden God, wie haar dus ook maar één oogenblik als boek ziet, voor hem houdt ze op de Schrift, het Woord van God te zijn.

Men kan dus de Schrift nooit als boek op zichzelf nemen.

Dan berooft men haar van haar karakter, men denatureert haar.

En toch, dat doet Dr. Geelkerken.

De Schrift zelf is niet donker en dood, maar ze is voor ons, gelijk wij van nature zijn, donker en dood.

Men sla die beide woorden „voor ons“ in de citaten van Kuyper niet over!

Door de Schrift zelf ruischt het Woord Gods, of wilt ge, daarin werkt de kracht van den Geest.

Voor ons wordt dit Woord alleen kennelijk, wanneer de Geest het oog verlicht en Zijn innerlijk getuigenis tot ons doet uitgaan.

Kuyper is dus met zichzelf niet in strijd.

Het komt alleen op goed lezen aan.

Zoo vindt men dan van schismatieke zijde niet alleen Bavinck, maar ook Kuyper tegenover zich. Ook den Kuyper-geest mist men.

— Het antwoord van „De Rotterdammer“.

Uit solidariteitsgevoel biedt niet de Vragenbus-medewerker van „De Rotterdammer“ over het gewraakte stuk, dat onze lezers zich zullen herinneren, persoonlijk zijn verontschuldiging aan, maar de redaktie zelf.

Als verzachtende omstandigheid doet het blad gelden, dat deze medewerker circa 2000 vragen per jaar te bewerken heeft en dit doet tot groote tevredenheid.

Curieus mag het heeten, dat deze gang van zaken door een onzer inzenders, wiens stuk wij niet plaatsten, om „De Rotterdammer“ niet onaangenaam te zijn, is voorspeld.

De Algemeene Hoofdredakteur dan schrijft:

„Inderdaad is bij dit antwoord ook naar onze meening de pen uitgeleden. Een hoogst enkele maal slaapt de nacht, die bij den mond — een redakteur spreekt met zijn lezers — post moet vatten. Zoo ook hier. En we aarzelen niet uit hoofde van solidariteit in de schuld aan Prof. Hepp ons leedwezen te betuigen.“

Natuurlijk nemen wij hiermee gaarne genoegen. Van onze zijde schrijven we dit incident gaarne in het vergeetboek.

En wanneer we dan nog even een enkele opmerking maken naar aanleiding van het overige in dit vrij uitvoerige hoofdartikel van de redaktie, dan is dat niet, om de discussie voort te zetten, dan doen wij dit uitsluitend, omdat wij den toestand nog wat meer willen zuiveren.

Al schreven we boven ons eerste artikel „Persoonlijk Feit“, we zouden er niet zoo over hebben uitgeweid, wanneer het hier geen algemeen belang gold.

„De Rotterdammer“ gevoelt dat ook. Het blad spreekt dan ook van Prof. Hepp en „anderen onzer voormannen met hem“.

Welnu, wij vragen dan ook niet slechts voor onszelf, maar ook voor die anderen, onder wie niemand minder dan de Politieke Hoofdredakteur van „De Rotterdammer“ zelf, dat men deze zaak niet van den kleinen kant bezie.

Het gaat hier om de propaganda onzer beginselen in breederen kring, onder hen, die niet van onze richting zijn en ook onze bladen niet lezen en die op geen andere manier te bereiken zijn.

Het blad bekijkt het geval — en wij kunnen het tot op zekere hoogte begrijpen — vanuit de moeilijkheden, waarmee „onze dagbladen“ te worstelen hebben. Maar het vervalt daardoor in eenzijdigheid, in exclusivisme. Er moge bij niet zoo weinigen in onzen kring nopens de roeping onzer christelijke pers nog misverstand heerschen, nooit ruimt men misverstand door de zonder onderscheid onthaltende guilotine uit den weg. Dit kan en moet door betere voorlichting geschieden. Men moet hen ook voorlichten omtrent de roeping, welke „onze voormannen“ in deze hebben en hen scherp doen gevoelen, dat, al plaatsen zij soms eens een artikel in een blad, dat niet tot onze partij of richting behoort, daaruit volstrekt nog niet volgt, dat zij tot op zekere hoogte als propagandisten voor deze pers optreden. Wie zelf goed onderscheidt, kan ook anderen goed leeren.

Nu verzekert „De Rotterdammer“: „Natuurlijk is Prof. Hepp geen medewerker van „De Telegraaf“, zeker niet in den gewonen zin van het woord. Dat hebben wij en ook onze Vragenbus-redakteur nooit geloofd“. Van harte gelooven we de redaktie op haar woord, ofschoon het antwoord van den Vragenbus-medewerker in feite het tegenovergestelde te lezen gaf. Maar we willen ook dit toeschrijven aan een min gelukkig oogenblik van dien redakteur. Wanneer de redaktie echter meent, dat het ons bekend was, dat „De Telegraaf“ op deze wijze onzen naam gebruikte om onder het Christelijk publiek propaganda te maken, dan vergist het zich.

Wij hebben op het oogenblik de circulaire (het is dus geen reclame-boekje) van „De Telegraaf“ voor ons liggen. Welnu, daarin worden wij niet geen enkel woord als medewerker (nog veel minder als verzorger van een rubriek, gelijk de Vragenbus-medewerker fantaseerde) genoemd. Alleen wordt gekonstateerd, dat „in de periode van 1 Januari tot 15 Februari 1926“ werden gepubliceerd „de volgende afzonderlijke artikelen: (in systematisch-chronologische volgorde). Dan volgt een opgave van artikelen van „The Right Hon. H. A. L. Fisher“, Dr. Bernhard Dernburg, Prof.

J. M. Key, Snouck Hurderon. Hier het hier a vanzelf ligt op eeniger afkomstig staande na komen, dat Deutsche De en de Duit Snouck Hur werkers zij.

Op „thee genoemd van modernisme „op rechts over „De Humanisme over de vol land. Voor toe den re de ethische het Calvinisme vinsten we eigenlijk „I het Calvinie een niet-Ca op de verli niet-Calvini gewenscht verantwoor onze mann Overigens zinsnede, n op het chr Ware het hooren. Maar nu heid uitspr nooit schrij Dat is c De Algen dat er nog naam aan Hepp“. Hij bus-redakte En nu verw formatie“ an Hiervan Als men gebruk te heimen zijn allerzonder neemt, dat voldoet. Genoemd zelf meded Vragenbus-s spoedigste wij ons nog den toon, r tevens med lin“ zou v strekking d zon worden bezig was in het ope het openba ons persoos meest beho tot achterge wederzijds

Indien d wensch hae ruim de g formatie“ an schrijven en den dit er Indien hi zijn blad a wij zouden te laten nit Maar hij Hiermee dan. Het staa nog op ter Maar het vriendelikh geeren. Wij zijn g discussies. Echoeven deering voo niet het mi

— Bijna go Naar aan zigt op c dezen tijdel zichte van het devies „bieden en

Weinig k zelfde verga Ned Herv. worden ing vorm.